בכל עניני העלון
נתנאל רוזנבליט
0556764501
ner4499@gmail.com

©

נר לשולחן שבת

פרשת וירא

גליון 954 תשפ"ו

לע"נ
מרת נחמה ב"ר דב בער ע"ה
כ"ה חשון תשמ"ו

"ואברהם ושרה זקנים באים בימים - למען אשר יצוה את בניו".

שני פסוקים אלו מתחברים

הגאון רבי אפרים בורודיאנסקי:

"שמעתי ממרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר באופן אישי"

חז"ל דרשו על הפסוק "ולערב אל תנח ידך" שיעמיד תלמידים בזקנותו. (יבמות סב:) נשאלת השאלה, למה צריך פסוק לזה, הלא דבר פשוט הוא?!

מפני שאמרו חז"ל (סנהדרין לו:) שזקן פסול לשבת בסנהדרין, בגלל ששכח מה זה צער גידול בנים. אם כן היתה מחשבה שזקן גם אינו מוכשר ללמד תלמידים, כי לימוד תורה צריך שיהיה מתוך אהבה "כרחמי אב", כמו שנאמר "ושננתם לבניך אלו התלמידים". לכן צריך פסוק מיוחד "ולערב אל תנח ידך", להודיענו, שזו סגולתו ללמד תלמידים. (מעשה חייא)

"אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיו ואם אינו דומה לא יבקשו". (רבי יוחנן מו"ק יז. חגיגה טו: מלאכי ב' ז')

מאמר זה צריך הבנה, וכי רב-מחנך יכול להגיע לדרגת מלאך?! האם זה בכלל יתכן?! מה שייך להשוות ביניהם?!

נביא שתי תשובות בדבר, אותן למדנו מתוך פירושים שנתנו גדולי ישראל למאמר זה. שתיהן נמצאות בתוך פרשת וירא.

המהרי"ל בלוך שאל והשיב בטוב טעם. דומה למלאך-לאיזה מלאך? הלא יש מליוני מלאכים וכי המלאכים דומים זה לזה?

אלא שיש למלאכים תכונה יסודית משותפת ובתכונה זו על הרב להתדמות אליהם. המלאך מתייחד במעלה מיוחדת, בשליחותו הוא שלם, הוא אינו "חצוי" עושה ואינו עושה, אין אצלו פה ולב, אלא עשייתו שלימה, כל מלאך ותפקידו. גם המחנך אין לו אלא שליחותו, מופקע מכל חשבונות אחרים.

נוסף לכך וכהמשך טבעי: במלאכים נאמר "לא יסבו בלכתן" המלאך לעולם אינו מחזיר פניו אחורנית כדי לראות מה אומרים עליו, להסתכל אם הוא נשא חן בעיני מישהו, אין עליו אלא מצות בוראו ואפס זולתו. גם הרב-המחנך מחוייב להיות שלם עם אלוקיו בלבד, לא להתחשב מה יאמרו הבריות. לא להפיק רצונו של מאן דהו, לא רווח מדומה ולא אמיתי. כל שאיפה לרווח תביא את הרב להסב תמיד את פניו אחורנית...

(עפ"י מאמרו של הג"ר זליג פריבלסקי)

את שתי הנקודות הללו רואים אנו בפרשת השבוע, מלאכים שנראים ערבים, זו שליחותם באותה עת, כל מלאך ותפקידו. הם מזהירים את לוט ומשפחתו לא להסתובב אחורה. ("נר")

אם דומה הרב למלאך: לפני מתן תורה הוצרכו ישראל למלאכים שירפאו אותם, כפי שמצינו בפרשת השבוע, כפי שמצינו שקודם מתן תורה ירדו המלאכים אצל ישראל וריפאו אותם. (במדב"ר ז' א') אבל אחר מתן תורה התורה והמצוות מרפאים - "חש בכל גופו יעסוק בתורה". (עירובין נד.) כל מצוה בכוחה למנוע מחלה, רמ"ח עשין ושס"ה לאוים כנגד אברי הגוף - **הנה לנו הדמיון בין רב למלאך.** ("נר לשולחן שבת")

הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ תירץ על שאלה זו: כמו שמלאך אין לו כוונה לתועלת עצמו וכל תכליתו לקיום רצון ה', כך גם הרב צריך שכל כוונתו תהיה להצלחת תלמידיו, למסירת התורה! (כנס חינוך תשע"א - קונטרס "תפארת בחורים" תמוז תשפ"ג עיי"ש בארוכה)

"ואברהם ושרה זקנים באים בימים - למען אשר יצוה את בניו".

"אל הנער - זה ישמעאל לחנכו במצות".

"ותרא שרה את בן הגר המצרית ... מצחק".

"חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה" - נחלקו תנאים באלו גילאים חלה חובת חינוך לנער: שש עשרה עד עשרים ושתיים, או שמונה עשרה עד עשרים וארבע. (משלי כ"ב ו' קידושין ל.)

ותמוה, הרי דבר ברור וידוע לכל שחינוך חייב להתחיל כבר מגיל ילדות?!

ביאר הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר: יש שתי בחינות בחינוך הבנים.

א. על האב לחנך את בנו מילדות, לתת לו את דרך החיים בלימוד התורה, ביראת ה', בהתנהגות.

ב. חינוך לפי דרכו, לפי הכשרונות והנטיות שמתגלים בבן. האב צריך לחנך את בנו על פי מידותיו ותכונותיו כפי יכולותיו, דברים אלו מתגלים בעיקר בזמן התבגרותו, אלו השנים בהם מוטל על האב לכוון ולהדריך את בנו. (מעשה חייא)

"למען אשר יצוה ------ ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל".

כעשור שנים לפני מלחמת העולם השניה היגרו בני משפחת יעלען למלבורן, אוסטרליה. בשנת תש"א הגיע רבי דב סילבר למלבורן והתמנה למנהל תלמוד התורה "השכלה תלמוד תורה". הרב סילבר עשה מהפך בתלמוד תורה. בין השאר יזם רעיון שבוגרי תלמוד התורה ימשיכו ללמוד בישיבת טלז, שנוסדה מחדש בעיר קליבלנד, במדינת אוהיו בארה"ב.

בשנת תש"ו - הוצע למשפחת יעלען שבנם, שמואל יסע ללמוד בישיבת טלז, ההוצאות היו נדבת תורמים. האב ששמח שבנו ילך לישיבה, עשה מסיבה באולם עם אורחים רבים, רבנים ודרשות, לרגל האירוע המרגש. האב אמר לבנו שעיקר מטרתו במסיבה זו לעשות חשק אצל עוד הורים, שירצו גם הם לשלוח את בניהם לישיבה.

אחד המשתתפים במסיבה, בשם הירשפלד התלהב מהענין ואמר לאשתו שאם יוולד להם ילד, הוא גם ישלח אותו לישיבה.

עברו שנים, נולדו להם בן ובת. האב נפטר והאלמנה קיימה רצון בעלה. בנם, ברוך נסע לישיבת טלז. שם עלה ונתעלה, צמח לאילן גדול והרי הוא היום הגאון רבי ברוך הירשפלד, פוסק קהילת קליבלנד, מגדולי תלמידי החכמים בדור!

("נר לשולחן שבת" יש"כ לידידי הג"ר מ"ש)

"וירץ לקראתם מפתח האהל ..." - הכנסת אורחים - חינוך לחסד!

סיפרה הרבנית פינסקי, בתו של הגאון הצדיק רבי אליהו לאפיאן: "בלילה הלכנו לישון בבית במקום מסויים, אך לא ידענו היכן נקום בבוקר... ומדוע? הכנסת האורחים בביתנו היתה לשם דבר. אמי היתה בעלת חסד מופלאה, בקלם היא בישלה את האוכל לכל בני הישיבה ואחר כך בישלה את צרכי העניים.

בתחילת הלילה נלקחה ממני הכרית. אחר כך העבירו אותי לישון עם אחותי באותה מיטה. אחר כך כשנזקקו גם למיטה זו, שלחו את שנינו לישון על הארץ במקום אחר. לפעמים בחדר האמבטיה... כך היה באופן קבוע!" (ר' אל"ה)

האיש שידע את סוד החינוך!

אברהם אבינו היה מזכה הרבים של דורו ואפילו שלא נשאר מהגיורים שגייר, מכל מקום נחשב מזכה הרבים של דורו!

תמיהה גדולה היא, איך יכול להיות שלא נשאר ממה שאברהם גייר לדורות הבאים?!

השיב מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן: הגרים בעצמם למדו וקיימו מצוות, אבל לא ידעו את "סוד החינוך" - להנחיל לילדיהם, להעביר לדור הבא - רק אברהם אבינו ידע זאת, כפי שכתוב "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו".

(עפ"י "מזקנים אתבונן" - עניני חינוך מתוך "ימלא פי תהלתך" עניני ציבור)

"ויקרא שם בשם ה' קל עולם". (כ"א ל"ג)

אברהם פירסם בעולם את מציאות ה', השגחתו ואחדותו. אלא שכאשר אברהם ימות עתיד להשכח כל מה שלימד בעולם, כפי שמובא במדרש ש"הנפש אשר עשו בחרן" חזרו לסורן.

אכן, כאשר נולד יצחק תתקיים בו הבטחת ה' "והקימותי להיות לך לאלקים ולזרעך אחריך - המיוחס אחריך" יצחק ינחיל בעולם את הדעות האמיתיות ויפרסם אלקותו, לכן אמר שהוא עכשיו "קל לעולם" לדור דור! ("משך חכמה" כ"א ל"ג)

"גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני".

מעשה בשפחה ושמה שמחה ואברהם מסלוניקי

העיד רבי אברהם ארואי: שפחה כושית היתה לדונה טיסטלי, חמותו בסלוניקי. אותה שפחה היתה מדקדקת במצוות-דת יהודית ושומרת שבת. כשהיה נכנס לביתם היה שומע שהשפחה הזאת מבקשת מגבירתה שתשחרר אותה ותמיד חמותו השיבה לה שאינה רוצה לפטור ולשחרר אותה בחייה.

אח היה לדונה טיסטלי, סוחר בליסבון שהיה קונה עבדים ושפחות מסוחרי האיים מארץ מרחק ומחליפם בסחורה. לפעמים היו לו ארבעים עבדים ושפחות. ויהי היום, נתן לאחותו את השפחה הזו ותקרא את שמה שמחה.

מקץ שלושים שנה חיתנה דונה את בתה, הלכה הבת לבית הטבילה. גם זאת השפחה רצתה ללכת לטבול כדי להיות יהודיה, והלכה עימה וטבלה. גבירתה לא היתה במעמד הטבילה, אך ידעה על כך.

הזקנה דינה קונפרנדה העידה שהיא זוכרת שהשפחה טבלה על ידה כהוגן וכשורה. אך ציינה שלא היו עדים במעמד הטבילה הזו ולא אמרה שהיא טובלת על מנת לקבל מצוות.

אחר אלו הדברים לקח את השפחה הזו יהודי ספרדי שהיה דר פה בסלוניקי, שמו אברהם, ותהר ותלד לו בן, וזה אברהם הכניסו לברית מילה ויקרא שמו לוי, ושמענו שהוא דר בארץ תוגרמה והוא בן כ"ה שנים לערך.

ולאברהם הזה היתה עוד אישה יהודיה ותלד לו בן, ויקרא את שמו גם כן לוי...

לוי זה שבק חיים ללא בנים. עתה מסתפקת אלמנתו, אם היא זקוקה ליבום ללוי בן השפחה הזו. מה דינו, הרי אמו לא נשתחררה ולא קיבלה עליה דת יהודית בפני בית דין.

עוד היא שואלת, שנודיע לה באם יארע שלא תקבל חליצה מבן השפחה הזו. האם יש לו זכות בנכסיה וכתובתה, או לא ירש בן האמה הזאת, הרי אמו שפחה וולדה כמותה.

מהר"א ששון השיב באריכות, נביא מעט במעט מדבריו:

זאת הכושית אינה יהודיה, כיון שלא נשתחררה ולא טבלה בפני בית דין או בפני גבירתה, ודאי שהבן אינו יהודי והינו בן שפחה הגונה.

מה שראינו שהיא נוהגת דרכי ישראל, אין זו סיבה להכשירם. רק בגויה, שכיון שראינוה נוהגת דרכי ישראל יש סיבה לומר שהיא גיורת וטבלה לשם גירות. (שו"ת "תורת אמת" כ"ח עיי"ש)

פעמים נקרא: "ישמעאל" - "נער" - "בן האמה"

מעשה ביהודי בעת השמד בפורטוגל שנאנס והמיר דתו, והלך לפלנדריה ולקח אישה מבנות הארץ וילדה לו בן. היא לא רצתה להתגייר, אלא לישב בתוך עמה ומולדתה. הוא ברח ממלכות הרשע ובא לתוגרמה-טורקיה יחד עם בנו וגייר אותו.

ונשא אותו יהודי אישה אחת מבנות ישראל הכשרות בחופה וקידושין וילדה לו בנים ובנות. גם בן הנכרית שהתגייר נשא אישה יהודיה וילדה לו בנות. אחר זה מתו שניהם, האב והבן. עתה, בחלוקת הירושה באו בנות הבן ורוצות חלק בירושה.

השיב מהר"י בירב: הבן שילדה לו הנכרית הוא גוי גמור, אין לו קורבה עם אביו שהולידו ולא עם בני אביו, אין לו יחוס אל אביו כמובא ש"אין בנך הבא מן הגויה קרוי בנך אלא בנה" (קידושין סח:). אין לו חלק ונחלה עימהם. הוא כיון שנתגייר נחשב גר גמור. והוא דין פשוט לכל, אין פוצה ומצפצף. (שו"ת מהר"י בירב ל"ט)

"הסכמי אברהם"------ מרן ה"אור שמח" גילה מה מביא את השונאים שלנו לעשות איתנו הסכמי שלום!

אברהם היה נעלה בהצלחתו ברצות ד' דרכיו, וחסדו היה גדול לרחוק ולקרוב בלי גבול.

אמנם, כאשר שכניו, אבימלך ופיכל ראו אכזריות כזו גדולה מאברהם, לשלוח את הגר שוכבת חיקו עם בנו הבכור אל המדבר עם חמת מים ולחם ותו לא. אז פחדו ממנו, אולי בחרות אפו בם ינקום נקמתו, לכן עשו עצות בנפשם להקדים רפואה ולכרות עימו ברית! זה שאמר "ויהי בעת ההוא ויאמר אבימלך ופיכל שר צבאו אל אברהם". ("משך חכמה" כ"א כ"ב)